

TEMAPRESENTATION LIVSLÅNGT OCH LIVSVITT LÄRANDE

Temaredaktör: Annelie Andersén

”Lifelong learning is best understood as a process of individual learning and development across the life-span, from cradle to grave – from learning in early childhood to learning in retirement. It is an inclusive concept that refers not only to education in formal settings, such as schools, universities and adult education institutions, but also to “life-wide” learning in informal setting, at home, at work and in the wider community” (OECD, 1996).

Temat i föreliggande nummer av tidskriften *Utbildning & Lärande* är livslångt och livsvitt lärande. I inbjudan har författarna uppmanats att synliggöra och problematisera livslångt- och livsvitt lärande utifrån en vid definition. Livslångt lärande är ett vanligt förekommande begrepp inom såväl utanför utbildningsväsendet. Det är dock inte säkert att begreppen *livslångt* och *livsvitt* lärande alltid har samma innebörd.

Ellström (2013) menar att det är två principer som bär upp tanken om det livslånga lärandet; att lärandet fortgår hela livet och inte enbart i ungdomen, samt att det även sker informellt, det vill säga utanför den formella utbildningen. Många gånger då det talas om livslångt lärande är det dock enligt Jarvis (2009a) snarare livslång utbildning som avses, då det glöms av att livet innehåller många fler lärandesituationer än enbart de som sker i den formella utbildningen.

I Norden, där det finns en folkbildningstradition tas ofta för givet att med livslångt lärande menas lärande under hela livet, från vaggan till graven. Enligt Jarvis (2009b) har dock den rådande situationen i många delar av världen länge varit att det inte går att ”lära gamla hundar att sitta”. Enligt Tuijnman och Boström (2002) var det först på 1960-talet som begreppen livslång utbildning och livslångt lärande började bli mer vanligt förekommande. Dock råder det fortfarande stora skillnader i hur begreppen definieras. Exempelvis nämner Quane (2009) att det är stora skillnader i hur internationella organisationer så som EU, OECD, världsbanken och UNESCO ser på livslångt lärande. En likhet är dock att samtliga organisationer delar synen om att lärandet ska vara till för alla och det ska pågå genom hela livet såväl formellt, informellt och icke-formellt, så som också beskrivs i citatet ovan i inledningen av denna presentation. Förutom att definitionerna skiljer sig åt, så

ANNELIE ANDERSÉN

*Fil dr och lektor i pedagogik
Högskolan i Skövde, Box 408, 541 28 Skövde
E-post: annelie.andersen@his.se*

skiljer sig tolkningarna av de olika definitionerna. Det finns således många olika sätt att se på livslångt och livsvitt lärande. Enligt Green (kommande) refererar så gott som samtliga OECD-länder till livslångt lärande och kunskapsområdet i sina utbildningspolitiska dokument även om uppfyllandet av detta kunskapsområde fyllt av livslångt lärande i praktiken ser mycket olika ut.

Oftast när det talas eller skrivs om livsvitt lärande, såväl i forskning som i vardagligt tal, görs det för att betona att livslångt lärande är mer än bara återkommande utbildning. Enligt vissa definitioner av begreppet livslångt lärande, vilka bygger på filosofin att "vi lär så länge vi lever", ses detta som självklart och att tala om livslångt och livsvitt lärande kan därför upplevas som tjatigt. Om man med lärande menar att anpassa sig till förändrade omständigheter, så som exempelvis att lära sig nya arbetsuppgifter eller att som äldre lära sig leva med en sjukdom, torde det ses som självklart att lärande sker hela livet och i alla möjliga situationer även utanför den formella utbildningen. Men bara för att lärandet sker kontinuerligt behöver det, enligt Ellström, inte betyda ett växande för personen på så vis att den utvecklar sin kompetens, sina kunskaper eller sin personlighet på ett positivt sätt. Ett kontinuerligt lärande kan också innebära en passivisering i form av anpassning till ogynnsamma levnadsförhållanden. Levnadsförhållanden där vi inte längre lär av nyfikenhet, vilket enligt Jarvis (2007) är grunden för det livslånga lärandet, utan i stället lär vi oss för att överleva. Jarvis menar således att med livslångt lärande avses den process som innebär att en individ transformerar sina erfarenheter till kunskap och färdigheter, vilket i sin tur leder till såväl personlig förändring som att individen växer och utvecklas. En sådan förklaring innebär också att mycket av lärandet sker utan att den som lär är medveten om att den lär (Jarvis, 2007). Begreppet livslångt lärande kan enligt Ellström tolkas utbildningspolitiskt, där idealet är ett samhälle med många olika former av såväl formell utbildning som informellt lärande i vardagen och i arbetslivet, där utbildningssystemet täcker nästan hela livet. Trots detta finns det enligt Jarvis (2007) få institutionaliserade lärtillfällen för äldre förutom inom folkbildningen. På flera arbetsplatser ges inte de äldre samma möjligheter till utbildning som de yngre medarbetarna gör.

Mocker och Spear (1982) samt Jarvis (2007) talar också om ytterligare en form av livslångt lärande. Denna form av livslångt lärande är en form av självstyrt lärande. Självstyrt lärande är också enligt Mocker och Spear (1982) en fjärde sorts lärande vid sidan av, formellt lärande, informellt lärande och icke-formellt lärande. Enligt Mocker och Spear är självstyrt lärande den lärandemetod som är vanligast bland vuxna då de själva gör alla beslut omkring lärandet, *var* och *när* det ska ske samt *hur*. I det självstyrda lärandet har således individen så gott som total kontroll över lärandeprocessen.

Då vi i föreliggande temanummer har bjudit in forskare att sända sina artikelbidrag på temat livslångt- och livsvitt lärande utifrån ett 'vitt' perspektiv avser vi att tillåta livslångt och livsvitt lärande utifrån något av alla de sätt som begreppen kan definieras som ovan. Detta har medfört att tre artiklar belyser det livslånga och livsvida lärandet vilka presenteras i detta temanummer.

I numrets första artikel riktar *Maria Svenning* och *Henrik Nordvall* uppmärksamheten mot hur några utvalda kvinnor i Ecuador använder och uppfattar betydelsen av Internet för det livslånga lärandet. I Ecuador finns stora ekonomiska och sociala skillnader vilket också enligt *Gomes, Capanema och Cãmara (2009)* speglas i det livslånga lärandet. Precis som i resten av Sydamerika är tanken om utbildning från vaggan till graven fortfarande långt borta för stora delar av befolkningen. Den sociala och ekonomiska stratifieringen i landet innebär också att det för många medborgare finns begränsad eller ingen tillgänglighet till Internet. Samtidigt som internettekniken innebär nya möjligheter finns det enligt *Svenning* och *Nordvall* en rädsla för vilka konsekvenser användandet kan få för de som inte inkluderas. För dem som inkluderas däremot innebär tekniken inte bara möjligheter att lära *i* och *om* kvinnorrättsorganisationerna, utan också att lära om tekniken, att lära använda tekniken, och att dessutom lära främmande språk då mycket information är tillgängligt på engelska.

I numrets andra artikel fortsätter temat med Internet som en del i det livslånga lärandet. Här förklarar *Maria Mattus* hur Wikipedia fungerar som lärkontext och som en del i det livslånga lärandet, inte enbart för dem som läser wiki-artiklarna, utan också i allra högsta grad för dem som är med och författar, skapar och utvecklar wiki-artiklarna. För dem som skapar wiki-artiklarna sker det enligt *Mattus* ett dubbelt lärande, dels vad gäller ämnet där såväl personlig som kollektiv kunskap produceras, men här skapas dels också kunskap om hur wiki-artiklarna produceras och villkoren kring detta. *Mattus* menar vidare att individer får olika erfarenheter av Wikipedia beroende på hur deras engagemang ser ut. Hon menar att genom att redigera wiki-artiklarna förbättrar individen sin förmåga att tänka kritiskt och att öka sin kreativitet och inlevelseförmåga, något som behövs i det livslånga lärandet.

Avslutningsvis, i numrets tredje artikel, belyses det livslånga lärandet som något som pågår hela livet, även då man enligt många människor anses vara för gammal att studera. Genom att granska tidigare publicerade artiklar inom gerontologi och vuxenutbildning förklarar *Sigvart Tøsse* motiven bakom den växande andelen äldre deltagare i olika former av lärande. I artikeln diskuteras såväl de lärande individernas motiv till att studera som äldre, som olika politiska motiv för äldres deltagande i utbildning. Då vi står inför demografiska förändringar som innebär en växande andel äldre i samhället kommer också lärande bland de äldsta att öka. Inom området talas om andragogik som betonar pedagogik för vuxna. *Tøsse* nämner termen *geragogik* (*geragogy*) som en form av pedagogik särskilt riktad till äldre människor. *Tøsses* artikel visar att det finns en del forskning gjord på området, men jämfört med andra delar av det livslånga lärandet är geragogiken ett nytt forskningsområde värt att tillägna sig.

Sammantaget visar de tre artiklarna på olika innebörder, villkor och konsekvenser för livslångt och livsvitt lärande, vilket hjälper till att vidga såväl perspektiven som definitionen av begreppen.

REFERENSER

- Ellström, P-E. *Livslångt lärande*. <http://www.vasa.abo.fi/users/psalo/Web/ellstrm.pdf>. Hämtad: 2013-08-27.
- Gomes, C. Capanema, C. & Câmara, J. (2009) Lifelong education in South America. I P. Jarvis (red.). *The Routledge International Handbook of Lifelong Learning* (s.502-511). Oxon/New York: Routledge.
- Green, A. (kommande) The Many Faces of Lifelong Learning: Recent Education Policy Trends in Europe. Draft for Journal of Education Policy.
- Jarvis, P. (2007) *Globalisation, Lifelong Learning and the Learning Society: Sociological perspectives*. Lifelong learning and the Learning Society, Volym 2. London & New York: Routledge.
- Jarvis, P. (2009a) Lifelong learning: A social ambiguity. I P. Jarvis (red.). *The Routledge International Handbook of Lifelong Learning* (s.9-18). Oxon/New York: Routledge.
- Jarvis, P. (2009b) Introduction. I P. Jarvis (red.). *The Routledge International Handbook of Lifelong Learning* (s.1-5). Oxon/New York: Routledge.
- Mocker, D.W. & Spear, G.E. (1982) *Lifelong learning: Formal, nonformal, informal, and self-directed*. Missouri- Kansas City: Center for Resource Development in Adult Education.
- OECD. (1996) *Lifelong Learning for All: Meeting of the Education Committee at Ministerial Level, 16-17 January 1996*. Paris: OECD.
- Tuijnman, A. & Boström, A-K. (2002) Changing notions of lifelong education and lifelong learning. *International Review of Education*, 48(1-2), 93-110.
- Quam, A. (2009) UNESCO's drive for lifelong learning. I P. Jarvis (red.). *The Routledge International Handbook of Lifelong Learning* (s.302-311). Oxon/New York: Routledge.
- Wolf, M.A. (2009) Older Adulthood. I P. Jarvis (red.). *The Routledge International Handbook of Lifelong Learning* (s.56-64). Oxon/New York: Routledge.